

EEN ERNSTIG WOORD VAN HET GEMEENTEBESTUUR VAN ENSCHEDÉ TOT HET LANDBOUWEND DEEL DER BEVOLKING

door

J. H. A. van Heek.

Bij het hooren van de naam Enschede zijn velen, die hier niet bekend zijn, genèigd te denken aan een vuile industrieplaats met een ontsierde troosteloze omgeving. Voor zoover dit de stad zelf en haar uitgestrekte woonwijken betreft, is deze veronderstelling reeds foutief, doch grooter is de vergissing inzake haar entourage. Er zijn weinig plaatsen in Nederland, waar de overgang van de bebouwde kom naar het platte land zoo verrassend is als Enschede, zoodat de inwoners, die zich hiervan bewust zijn, gaarne deze gelegenheid gebruiken, en op vrije dagen wandel- of fietstochtjes maken, zonder eerst een groote afstand te behoeven af te leggen.

Uiteraard kent men hier, gelijk elders op de zandgronden, de algemeene heidebebosschingen. Doch veel karakteristieker zijn voor deze streek de fraaie elkengroepen, welke men aan de randen der essen, vonden de boeren-hofsteden kan aantreffen. Het zijn juist deze houtopstanden, die, evenals de veel omstreden houtwallen, zulk een decoratief element in het Twentsche landschap vormen.

Het gemeentebestuur van Enschede, de gevaren onder oogen ziende, die bovengenoemde begroeiingen loopen ten gevolge der oorlogsomstandigheden, heeft gemeend een waarschuwing te moeten richten tot de eigenaren hiervan, i. z. tot de landbouwers. Dikwijls hebben buiten de verplichte leveringen vellingen-plaats, die de behoefte der eigen landbouwbedrijven verre overtreffen, terwijl de vrijgekomen gronden menigmaal dienstbaar worden gemaakt aan den akkerbouw. Dat hierbij materialistische overwegingen een groote rol spelen, behoeft geen betoog. Helaas is, er op de landbouwscholen zeer weinig aandacht besteed aan het onderhoud van de boeren-boschjes en de houtwallen. Veeleer werd gepropageerd de houtopstanden op te ruimen als zijnde schadelijk voor de landbouwgewassen.

In bovengenoemde brochure wordt hier tegen in gegaan, en juist aangetoond, welke voordeelen aan het bezit van zulke boomgroepen verbonden zijn. Men wijst op het regelmatig te verkrijgen boerengerief- en brandhout, en noemt met betrekking tot de houtwallen de beschermende invloed tegen het uïtdrogen door den wind en tegen het wegwaaien van zaad en kunstmest, de aangeboden verblijfplaats voor vogels en andere nuttige dieren, de beschutting van huis en vee tegen zon en wind, en het verhinderen van zandverstuiving. Buitendien wordt de aesthetische zijde van het vraagstuk behandeld.

Intusschen is de uitgave van deze brochure niet het eenige, waarmee het gemeentebestuur van Enschede zich heeft beijverd. Reeds eerder had men een verodening uitgevaardigd, welke gericht was tegen de veelvuldig voorkomende houtdiefstallen, terwijl in de omliggende buurtschappen instructieve film- en projectieavonden met lezingen georganiseerd waren, ten doel hebbende de betekenis van wallen en boomgroepen den landbouwers onder de oogen te brengen.

De actie voor de Twentsche houtopstanden dateert niet van vandaag of gisteren. Reeds jaren geleden was o. m. met betrekking hierop door samenwerking van eenige gewestelijke instellingen een propagandaprent uitgegeven. De vernieling van het landschappelijk schoon ging onderhand stelselmatig voort, in het bijzonder sedert den oorlog. De waarschuwings van het gemeentebestuur bleek alleszins noodig, en het is dan ook zeer toe te juichen, dat het initiatief tot de verspreiding der brochure genomen werd. De Twentenaren hebben over het algemeen echter een groote liefde voor houtopstanden, zoodat te hopen is, dat het typische boomrijke cultuurlandschap verder onaangetaast zal blijven.

Een ernstig woord van het Gemeentebestuur van Enschede
tot het landbouwend deel der bevolking.

Het zal U bekend zijn, dat het gemeentebestuur van Enschede met zorg is vervuld over het feit, dat de houtstand in de gemeente gevaar loopt. Dit heeft er toe geleid,

dat een gemeentelijke verordening in het leven is geroepen, welke houtstroperij en houtdiefstal bedoelt tegen te gaan, terwijl bovendien vanwege het gemeentebestuur de herfst van het vorige jaar in de verschillende buurtschappen bijeenkomsten met de landbouwers en hun huisgenoten zijn belegd, waarin, aan de hand van een kleurenfilm en een aantal lantaarnplaatjes, door een deskundige werd uiteengezet, welke landbouwersbelangen door een behoorlijke aanwezigheid van houtgewas op en om de landerijen worden gediend. Omdat op deze belangen en op hetgeen ermee samenhangt, niet genoeg de nadruk kan worden gelegd, wend ik mij nog eens langs deze weg tot U.

Het gemeentebestuur weet, dat er, tengevolge van de oorlogsomstandigheden, belangrijke houtvorderingen plaats vinden en zullen plaats vinden, waarbij het zich niet anders dan neer kan leggen. Maar het beschouwt deze noodgedwongen verdwijning van houtgewas als een reden te meer om ten aanzien van het hout, dat niet onder deze vorderingen valt, een nog grooter zorg te betrachten, dan reeds geboden zou zijn, indien deze vorderingen ontbraken.

Het gemeentebestuur weet ook, dat verscheidene landbouwers er, na verkregen vergunning van den Directeur van het Staatsboschbeheer, Hoofd van het Staatstoezicht op de bossen, toe overgaan hout te kappen omdat zij dit nodig hebben als brand- of geriefhout. Tegen dit laatste kan, mits het binnen redelijke perken blijft en uitsluitend te eigen behoefte geschiedt, moeilijk bezwaar worden gemaakt. Wel moet er bezwaar worden gemaakt, dat er meer hout gekapt wordt dan de volstrekte noodzakelijkheid ter dekking van eigen behoefte vereist, terwijl het ontoelaatbaar is, dat hout wordt gekapt zonder de vereiste vergunning.

Ik vraag mij af, of alle landbouwers wel inzien, om welke belangen het hier, niet in het minst voor hen zelve, gaat. Geeft men er zich altijd wel voldoende rekenschap van, dat de houtwallen en andere houtopstanden telkens opnieuw partijen brand- en bedrijfshout kunnen leveren, welke, vooral in tijden van houtschaarste en hoge houtprijzen (tijden, welke, naar men verwacht mag, ook na afloop van de huidige oorlog nog geruime tijd zullen aanhouden), van niet te onderschatten waarde zijn? Alleen deze reden zou m.i. reeds voldoende zijn om de houtwallen zoveel mogelijk te sparen, omdat hun waarde, in dit licht gezien, opweegt tegen de waarde van enkele meters cultuurgrond meer. Doch er zijn meer voordelen aan de aanwezigheid van houtwallen en van andere houtopstanden verbonden.

Houtwallen en andere begroeiingen beschutten de erachter gelegen landerijen tegen uitdrogende winden. Zij voorkomen ook, dat de wind op deze landerijen onbelemmerd vat heeft, hetgeen, vooral in droge lenten, tot zeer groot nadeel leiden kan: het zaad waait, als de wind vrij spel heeft, zo gemakkelijk bloot en de kunstmest wordt, met het bovenste laagje grond, zo licht als stof weggevoerd. Bovendien vormen houtwallen, met de met bomen en struiken begroeide overhoekjes, broed- en verblijfplaatsen voor nuttige vogels en voor muizenverdelgende dieren als egels en dergelijke. Nog op enkele punten zou ik U, voorzover nodig, opmerkzaam willen maken. Bomen om de boerderijen en langs de weidepercelen bieden beschutting tegen zon en wind aan huis en vee. Vandaar mede, dat de Twentse boeren sedert jaar en dag hun hoeven met een kleiner of groter aantal zware bomen omringden.

Een onmiskenbaar feit is het verder, dat behoorlijk begroeide bermten langs de zandwegen de verstuiving van weg en pad voorkomen, althans belangrijk tegengaan.

De waarde van alle hier genoemde factoren kan men weliswaar niet in cijfers uitdrukken. Maar dat het hier om niet te onderschatten belangen voor de landbouwende stand gaat en om voordelen, die alle bij elkaar ten minste opwegen tegen de bezwaren, die tegen het bestaan van houtwallen en andere houtopstanden aangevoerd zouden kunnen worden, valt m.i. moeilijk te ontkennen. Doch afgezien hiervan, er zit aan dit alles bovendien nog een andere, een ideële kant.

Houtvelling op te grote schaal laat een misvormd, een troosteloos landschap achter. Zij heeft het ontstaan van kale, wijde vlakten tengevolge, waarin de Twentse boer, die toch van geslacht op geslacht zijn dagelijkse arbeid heeft verricht temidden ener omgeving, welke vooral door haar uitgebreide, door het voorgeslacht ook om praktische redenen met zorg en eerbied onderhouden houtstand, tot een der mooiste van den lande behoort, zich niet thuis zou gevoelen. Hij zou tot een vreemde worden in zijn eigen geliefde, nog altijd zo mooie streek en zijn kinderen, die eens zijn taak over zullen nemen, met hem. Want wat op dit gebied verdwijnt vergt vele jaren tijds om herseld te worden, zo het te herstellen is.

Men overwege dit alles eens rustig. Hopelijk leidt dit ertoe, dat U het, voor zover nog, nodig, met mij eens gaat worden en dat U, voorzover ook dat nog nodig mocht zijn, ertoe zult besluiten ernaar te handelen

1e. door houtwallen en andere houtopstanden zoveel mogelijk te sparen;

- 2e. door voor het bedrijf waardelooze overhoekjes en stroken met houtgewas te beplanten.
- 3e. door houtgewas langs bestaande percelen of langs ontginningen zoveel mogelijk te laten staan, ook al is een afrastering aanwezig;
- 4e. door, waar op dergelijke plaatsen houtgewas ontbreekt, nieuw in te planten;
- 5e. door in kale weiden enkele jonge bomen of een boomgroepje te potten;
- 6e. door de bomen om de boerderijen te sparen;
- 7e. door daar, waar onverhoopt gekapt moet worden, steeds voor nieuwe aanplant zorg te dragen.

Het zou mij niet verwonderen als er nog eens een tijd zou komen, waarin U zelf en talloos velen met U, dankbaar zullen zijn, dat U deze raadgevingen hebt opgevolgd.

October 1943.

De Burgemeester van ENSCHEDE.

GRONDBEZITTERS EN BEWONERS VAN HET OOSTEN DES LANDS.

Spaart de oude houtopstanden op Uwe Erven. Zij vormen de schoonheid daarvan en van het landschap.

Spaart de wallen rondom Uwe weiden en bouwlanden. Zij dienen tot nesteling en verblijf van nuttige vogels die insecten verdelgen. Zij helpen de winden keeren en zij brengen humus door hunne bladeren.

Spaart een enkel stukje heide. Ook dit werkt mede tot afwisseling en schoonheid van het landschap en verschaft den bijen voedsel.

Bewaart zooveel mogelijk den mooien eenvoudigen vorm en de gevels Uwer Saksische hoeven. Zij hebben een eigen, waardig karakter.

Tracht bij de toepassing van nieuwe denkbeelden in den landbouw het goede van het oude te behouden.

Houdt Uwe eigen taal-het Neder-Saksische dialect-in eere. Deze is zeker zoo oud als de Nederlandsche taal en heeft een eigen bestaansrecht.

Bewaart de oude Saksische namen van Erven en gronden en houdt Uwe Volksgewoonten in eere.

Bewoners van stad en land-weert-waar ge kunt, leelijke reclame. Verzorgt Uw Erf en Uwe bloemen. Dit schiept levensvreugd en siert U zelf en Uwe gansche omgeving.

DIRECTIE RIJSMUSEUM TWENTHE.
BESTUUR OUDHEIDSKRANER TWENTHE.
BESTUUR NATURA DOCET.
BESTUUR HET OVERSICHT.

